

Bureus översätter (i F a 5) inskriften på följande sätt: »AndVitus et Giutus et Jusso erexerunt lapidem hunc in mem. EsBiurni patris sui in Rutru prato (i Rutru änge).» I slutet har sålunda Bureus, på grund av en mycket fatal felläsning, trott sig finna ett ortnamn. Härmed sammanhänger givetvis hans (eller Aschaneus') anmärkning, att »Denne by heter medh rätte Järutra.» Bureus känner emellertid Aschaneus' mycket korrekta läsning, och han anför den som en »*varia lectio*» med översättningen: »Anundus, Gautus et Niuso... Deus Dominus adiuvet Spiritum ejus.»

Inskriftens första namn har varit **anutr** *Anundr* (icke **anutr** Bureus). Det andra var **kautr** *Gautr*; B 311 har felaktigt **o** i st. f. **9 t**. Om mansnamnet *Gautr*, i Uppland mycket sällsynt, se ovan U 617. Ett ännu ovanligare mansnamn är det tredje, 14—18 **niosi** (Aschaneus, Rhezelius, B 311), vilket väl återger ett *Niusi*. Läsningen torde vara ofrånkomlig, men ett sådant namn är annars icke känt, varken från runinskrifterna eller från andra källor. Möjligen är det ett tillnamn.

Uttrycket *Guð drottinn* »Herren Gud» är känt från ytterligare några uppländska runinskrifter: L 259 Tierp, L 714 Enköping. Jfr även Vg 127 Larvs hed, DR 380 Ny Larsker 2 (Bornholm).

628. Jädra tä, Håbo-Tibble sn.

Litteratur: B 311, L 27. J. Bureus, Fa 6 s. 70 n:r 129 (Bureus' egen uppteckning), s. 101 n:r 37 (Aschaneus), s. 178 n:r 69 (Rhezelius), Fa 5 n:r 395, Fa 1 s. 89; M. Aschaneus, F b 18 s. 305—306; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 207; P. Elvius och J. Arenius, De Fierdhundria (diss., 1717), s. 102; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 1, s. 454; UFT h. 1 (1871), s. 67; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 81.

Avbildningar: Aschaneus, teckning (i F b 18); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 311).

Runstenen fanns enligt Bureus (Fa 6) »Vidh Jädhra i Tybbela S.», (Fa 5) »än Vid samma By» (som den närmast föregående U 627), enligt Aschaneus (Fa 6) »Widh Jädhra före^{na}» (d. v. s. det förut omtalade Jädra i Tibble sn), (F b 18) »I samma Jädra tädh närmare byn» och enligt Rhezelius (Fa 6) »I samma Tädh närmare byn». — I *Ransakningarna* omtalas två runstenar »J Iedra Thä» (se ovan U 627). Om uppgifterna i Peringskiölds *Monumenta* se ovan U 627.

U 628 är numera försvunnen och har trots efterforskningar 1941 och senare hittills icke kunnat återfinnas.

Höjd ung. 1,85 m., bredd (över ristningens nedre del) ung. 1,05 m. Upptill på v. sidan var ett stycke avslaget, varigenom en del av inskriften (med ett personnamn) har gått förlorad.

Inskrift (enligt B 311):

× **porbiurn** × **auk** × **ormr** × **auk** × **hialfast** ... - **uk** × **knakr** × **auk** × **porstin** × **raistu** × **stin** × **at** ×
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55
hulmstin × **fapur** · **sin**
 60 65 70

Þorbiorn ok Ormr ok Hial[m]fast[r] ... ok Knakr(?) ok Þorstæinn raistu stein at Holmstein, faður sinn.

»Torbjörn och Orm och Hjälfast ... och Knak(?) och Torsten reste stenen efter Holmsten, sin fader.»

Till läsningen: Bureus har i Fa 6 följande läsning:

porstin auk ormr auk hiilfast auk kiutr auk þorbiurn raistu stan at hulkstin fapur sin (I Fa 5 finnas följande rättelser: 1—8 **porbiurn**, 19—26 **hialfast**, 30—34 **kiutr**, 38—44 **þurstin**, 53 i, 60 m).

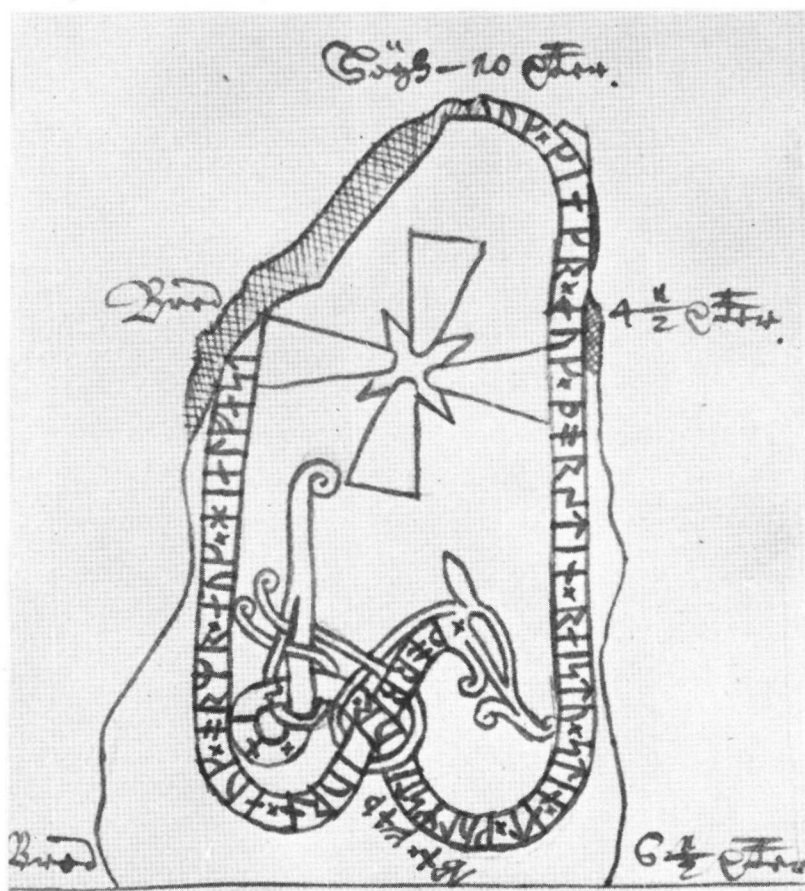

Fig. 23. U 628. Jädra, Håbo-Tibble sn. Efter teckning av Aschaneus.

Aschaneus (F b 18): **þorbiurn × auk × ormr × auk × hialfast ... - uk × kiakr × auk × þorstin × raistu × stin × at × kulmstin × faþur × sin ×** (F a 6: **hialfastr, kiutr, hulkstin**).

Rhezelius (F a 6): **þorbiurn × auk × ormr × auk × hialfast ... uk × kiakr × auk × þorstin × raistu × stin × at × kulmstin × faþur × sin ×**.

Stenen är rest av sex bröder över deras fader Holmsten. Inskriften har sålunda ursprungligen innehållit sju namn. Av dessa har ett gått förlorat på det upptill avslagna stycket. Av de övriga äro fyra namn tvåledade: *Þorbiorn*, *Þorstæinn*, *Hialmfastr*, *Holmstæinn*. Om namnet *Holmstæinn* se E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 105, om *Hialmfastr* ib., s. 100. *Hialmfastr* är f. ö. icke känt från runinskrifterna; från medeltida urkunder anför Lundgren ett enstaka belägg (Uppland, början av 1300-t.: *Helmuastus*). Möjligen är det dock samma namn som förekommer tre gånger i inskrifter från Trögð, med förleden tecknad **hiulm** : **hiulmfastr** U 705, **hiulmfast** (ack.) U 750, **hiulmfas** U 706. Förleden *Hialm-* är icke vanlig i nordiska personnamn. Utom *Hialmfastr* förekommer ett enstaka *Hialmgeirr* L 222 Kölje, Ärentuna sn och två gånger *Hialmviðr* Sö 268, U 61. Därjämte kvinnonamnen *Hialmdis* L 774 Rotbrunna, Härnevi sn och *Hialmlaug* Sö 206, 208. I det västnordiska namnmaterialet är *Hialm-* ännu mera sällsynt. Med undantag av ett enstaka *Hialmulfr* och ett par *Hialmgerðr* förekommer *Hialm-* uteslutande i fingerade namn i sagan och dikten. Det viktigaste av dessa är *Hialmarr*. Efter sagohjälten Hjalmar den hugstore har detta namn på Island redan under medeltiden (Lind) men för övrigt först i nyare tid (1800-t.) upptagits som verkligt dopnamn.

Mansnamnet *Ormr* är sparsamt belagt i inskrifterna: Sö 101 och U 345. Under medeltiden var det (enligt Lundgren) »rätt vanligt». Det sjätte namnet är **knakr** (B 311); läsningen är dock ej fullt säker (Bureus: **kiutr**, Aschaneus och Rhezelius: **kiakr**). Något sådant namn är f. ö. icke känt. Skrivningen **knakr** kan återge ett *Knagr* eller *Knakr*, *Knaggr* eller *Knakkn*, vilketdera kan ej avgöras. Från medeltiden upptar Lundgren ett *Knagg* (belagt i en småländsk urkund).

U 628 är enligt Brate ristad av Fot. Han påpekar särskilt den slående likheten i ornamentik mellan U 628 och den av Fot signerade runstenen L 204 Danmarks kyrka. Attributionen av U 628 förefaller övertygande.

629. Grynsta backe, Svarsta, Håbo-Tibble sn.

Pl. 10.

Litteratur: B 308, L 29, D 1: 14. J. Bureus, Runakänslanäs lärspan (1599), Fa 6 s. 56 n:r 65 (Bureus' egen uppteckning), s. 101 n:r 38 (Aschaneus), s. 179 n:r 71 (Rhezelius), Fa 10: 2 n:r 9, Fa 5 n:r 393, Fa 1 s. 88; M. Aschaneus, F b 18 s. 309—310; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 208; P. Elvius och J. Arenius, De Fierdhundria (diss., 1717), s. 102; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 452, 2, s. 460, Acta Literaria Sveciae 1730, s. 92; R. Dybeck, Reseberättelse 1859, s. 2; UFT h. 1 (1871), s. 67; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 50 H. Alm, Fornlämningar i Håbo-Tibble socken, 1924 (hs i ATA), s. 5.

Äldre avbildningar: Bureus, kopparstick (i Runakänslanäs lärspan och Fa 10: 2); Aschaneus, teckning (i F b 18); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 308); Dybeck a. a.; O. Juel foto (i v. Friesens samlingar, UUB).

Runstenen står i en skogsbacke 1,2 km Ö om Vallby gård, 80 m. Ö om torpstället Grynsta, som ligger på Svarsta ägor, 5 m. NV om den lilla vägen, som går ned till Sigtunafjärden och gamla färjstället. Ristningen vetter mot vägen, sålunda mot SÖ. Platsen är angiven på Geologiska kartbladet »Sigtuna» och på Ekonomiska kartan över Håbo härad (1860).

Runstenen har stått på samma plats, så länge den har varit känd, d. v. s. från början av 1600-talet. Bureus anger platsen sålunda: »Mot Sichtuna vid Grimsta i Tybbele Sokn vidh nöthusen» (Fa 6), »Vidh Hohlanda [ändrat till: Höhlunda] i Tybbela sokn», senare tillagt: »Grimstad» (Fa 10: 2), »Grimstad, mot Siön» (Fa 5); Aschaneus: »Widh Grimstad Skog på wäghen til siös åt Häglunda båtehus uti Tijbbele Sokn, ståtlig uthuggen med 2 drakar, medh hvar sitt barn i sine klor och en Hök mitt millan dem» (Fa 6); »Tibbele Sochn» (F b 18). Rhezelius: »Widh Grynsta i backan» (Fa 6). — *Ransakningarna*: »Och i Grynsta backan emellan grinden och Torpet, ähr och een Runsteen medh uthugne bokstafwer.» Peringskiöld, *Monumenta*: »Grynsta Backe på Svarsta ägor moot Skarfwen Siön i tibble sochen» (B 308: »Grynsta backe», L 29: »Svarsta ägor, Grynsta backe, mot sjön Skarfven»). — O. Celsius undersökte stenen den 6 aug. 1728. Han anger platsen sålunda: »Vallby och Tibble Sⁿ vid vägen uthmed Grimsta by» (F m 60: 1), »Tibble Sochn och Vallby. Vid torpet Ryttarhof ofvan för gärdet icke långt från Grimsta» (F m 60: 2), »In Paroecia Tibble, et pago Wallby» (Acta Lit. Suec.). Celsius har därjämte (i F m 60: 2) gjort följande anteckning: »I denne Sommar eller förleden Våhrtid hafva tvenne gemene personer och fulle rest der fram och med en sten bortslagit ett st. af stenen, hvarest stodo dhe runorna **tain**. Stycket låg der ännu qvar, och jag tog det med mig till Upsala.» — Dybeck antecknar i sin Reseberättelse 1859: »Runstenen i Svansta (sic!) backe, Lilj. 29, finnes, men inskriften är förderfvad genom upphuggning.» I *Sveriges runurkunder* lämnar han följande meddelanden: »Grynstad och Svarstad små lägenheter ligga nu under Vallby gård och namnen äro föga kända. Runstenen står lutande i en dæld, som stupar utför den sluttande stranden ned till Sigtunafjärden. En urgammal smal körväg, hvilken nu blott vintertid begagnas och som slutar vid stranden, stryker förbi stenens ristade sida. Ristningen är genom sednare upphuggningar förderfvad.» — Beskrivningen till Geologiska kartbladet »Sigtuna» (1865): »vid Gryta vid den